

tie verzoekt, „zulk een beroep te verhinderen door een missive aan die van Woerden of anderszins“¹⁾. Aan de rand van het afschrift van deze remonstrantie is door een der gedeputeerden bijgeschreven: „fiat“, — waaruit blijkt, dat Leycester er zijn goedkeuring aan gegeven heeft.

Toch is dat beroep doorgeslagen. Nog in datzelfde jaar beriep de stadsregering met goedvinden van de Staten en op sterke aandrang van de strenge luthers en een tweetal predikanten, nl. Segerius Koningsbergen en Johannes Ligarius, laatstgenoemde waarschijnlijk een flacciaan. Merkwaardig is daarbij, dat zij in de slotkerk mochten preken, tegen de bepaling van 1580.

Schijnbaar was daarmee de eenheid hersteld en hadden de strenge Lutheranen het pleit gewonnen.

Toen de deputaten van de zuidhollandse synode zich bij de Staten beklagden, dat de slotkerk aan de luthers was afgestaan en er niet anders dan de lutherse prediking gehoord werd, beriepen deze zich op mogelijke reacties in Duitsland tegen de gereformeerden, als zij anders hadden beaust. In hoeverre dit een voorwendsel was, is moeilijk uit te maken.

Toch was deze nieuwe situatie van korte duur. Koningsbergen begon naar de gereformeerden over te hellen, en Ligarius werd al fanatieker tegen de gereformeerden. Tenslotte was het weer het verzet tegen de Staten, dat de luthers opnieuw het onderspit deed delven. Om zijn oppositie tegen de Overheid werd Ligarius voor het Hof van Holland gedaagd en werd hem het preken verboden. In October 1591 verliet hij de stad. De tot het uiterste toe gespannen verhoudingen in de herenigde gemeente vonden haar oplossing in een daad van agressie, toen tijdens de afscheidsprek de gesloten deuren van de slotkerk werden geforceerd en Ligarius onder klokgeluid door een woedende menigte ter stad werd uitgeleid. In zijn plaats kwam de gereformeerde-gezinde Belg Hendrik Boxhorn.

Weer was men uiteen gegaan, we mogen wel zeggen: uit elkaar gespat.

Toen de strenge luthers weer het verzoek deden om een eigen predikant te mogen beroepen, werd dit door de Staten afgewezen met de opmerking, dat de Staten niet beter wisten, of in Woerden werd „de oprechte, reine en ware geloofsbelijdenis volgens Gods Woord“ gepredikt.

Zo was dan nu de tijd eindelijk rijp geworden om

¹⁾ De letterlijke text, die in het Frans geredigeerd is, luidt: „Et a cause qu'on entend que ceux de Woerden (qui au fait de la religion sont jusques au present d'une autre confession, que les Eglises de ces Provinces Unies) seroient d'avis d'appeller pour leur Ministre un Johannem Ligarius, qui est assez connu d'estre homme fort partial, d'un esprit remuant et fort dangereux; on prie qu'il plaise a son Excellence, pour plus grande tranquillite de ces pais d'empêcher une telle vocation, par une missive a ceux de Woerden ou autrement“.

de gereformeerde godsdienst officieel in te voeren. Het begon met de aanschaffing van de gereformeerde psalmbundel! Het schijnt wel, dat het lied, dat gezongen wordt, in de kerk het criterium is van de richting, die men welbewust wil ingaan! Protesten bleven niet uit. Maar men zette door. En op 5 September 1594 bepaalden de Staten, dat te Woerden evenals overal in Holland geen andere dan de hervormde godsdienstleer zou worden gehandhaafd.

Zo was de reformatie „daer aengesteld“.

Maar de strenge luthers lieten het er niet bij zitten. Ondanks boeten en vergulzing zetten zij hun godsdiensttoefeningen in het geheim voort. Zij beriepen Bernardus Muyskens en na diens spoedig vertrek in 1601 Arnoldus Glaserus, „een jonckman met een lanck mager aengesicht, een swart dunnen bartken, die een phantastisch ofte jesuïtisch wezen ende gelaet aen sich heeft“. Hoe men een dominee van de tegenpartij beoordeelde!

Zijn komst ging met heel veel moeilijkheden gepaard. Er is schier eindeloos geconfereerd. De luthers eisten met beroep op de resolutie van 4 April 1580

Rijke troost.... ernstige vermaning

„De Here kent degenen, die de zijnen zijn; en: Een iegelijk, die de naam van Christus noemt, sta af van ongerechtigheid“.

2 Tim. 2:19.

De tweede brief van Paulus aan Timotheus wordt wel genoemd het testament van Paulus. En met recht. Hij schrijft: Want ik word nu tot een drankoffer geofferd en de tijd mijner ontbinding is aanstaande (4:6). Hij zit voor de zoveelste maal gevangen en verwacht geen vrijlating. Hij is een oude man. En veel teleurstelling is z'n deel. Het zou wel te verstaan zijn als hij de toekomst van de kerk donker inzag. Allen, die in Azië zijn hebben zich van hem afgewend, o.a. Pygellus en Hermogenes (1:15). Timotheus moet weten, dat er in de laatste dagen zware tijden zullen ontstaan (3:1). Demas heeft hem verlaten, de tegenwoordige wereld lief gekregen hebbende (4:10). Alexander, de kopersmid, heeft hem veel kwaad berekend (4:14) en in de eerste verantwoording (voor de rechter) is niemand bij hem geweest, maar ze hebben hem allen verlaten (4:16).

In hoofdstuk 2 vermaant Paulus Timotheus om zich te weer te stellen tegen goddeloze, onheilige beuzelpraat van dwaalleraars, die van goddeloosheid tot goddeloosheid voortgaan en wier woord zal voortvreten als de kanker. Onder hen zijn Hymeneüs en Filétus. Ze beweren, dat de opstanding al geschied is, wijken daarmee van de waarheid van het evangelie

hun vrijheid van godsdienst op. Behalve dat de stadsregering er mee van doen had, die er afwijzend tegenover stond, en ook de Staten van Holland, die al heel wat last van de lutherse oppositie hadden gehad, kwam de zaak ook op een vergadering van de Edelen en Steden, van welke er enkelen waren, die het verzoek van de luthers steunden. Tenslotte werd bij resolutie van 30 December 1603 de vrijheid van godsdienst onder beperkende bepalingen toegestaan! Het was meer oogluikend dan uit gulheid. Dit laatste wordt het best getypeerd door wat Oldenbarneveldt tot de afgevaardigden van Woerden sprak: „Mannen, uw zaken zijn hoog overwogen. Gij zult mogen prediken. Maar als gij te Woerden komt, roept dan geen victorie, dat men het hier in Den Haag hoort!“

Woerden had z'n rol als bolwerk van de luthers uitgespeeld. Maar de godsdienstvrijheid behouden!

We zijn hiermee gekomen aan het begin van een nieuwe fase. Weldra zou een felle strijd tussen de gereformeerden en de luthers uitbreken door heel Holland.

I. d. W.

UIT DE SCHRIFT

af en breken daardoor sommiger geloof af. Waarschijnlijk hebben deze dwaalgeesten beweerd, dat de opstanding van de „ziel“ alleen maar van belang was, dat er geen lichamelijke opstanding te verwachten was, dat het er ook niet zozeer toe deed wat er met het lichaam gedaan werd. Waarmee ze de deur open deden voor allerlei onreinheid en ongerechtigheid, met en aan het lichaam bedreven. Terwijl de bedrivers hiervan hun geweten susten met de bewering, dat dit alles slechts het „vlees“ betrof, dat toch maar voor het graf en de dood bestemd was. Het kwam toch maar aan op het leven van de „ziel“!

Dit alles is voor Paulus wel verdrietig geweest.

De bezorgdheid zal ook wel eens bij hem opgekomen zijn: Wat zal er van de kerk terecht komen? Wat blijft er van mijn werk over?

Maar het heeft hem niet blijvend terneer gedrukt. Hij had geleerd z'n vertrouwen niet op mensen te stellen, maar op de HERE te vertrouwen. En zo dikwijls als hij dat deed had hij goede moed. Dat blijkt reeds uit het eerste woordje van vs 19: Evenwel. Duidelijker nog is de vertaling: En toch!

Welke dwaalleraars er ook mogen opstaan, wie er ook van het geloof mogen afvallen, hoevelen ook de wereld lief krijgen: Toch blijft Gods werk staan.

Het vaste fundament Gods staat! Elk woord van deze regel ademt zekerheid en vastheid: Er is een

EÉN HERDER.... EÉN KUDDE (V)

§ 7. Over de ontarding van de gereformeerde kerkregering.

De ontarding in de regering der kerk, zoals die in de besluiten van de synoden der veertiger jaren aan de dag trad en rechtskracht verkreeg, is misschien nog belangrijker en fataler dan wat toen door middel van de leeruitspraken, aan theologische theorieën, in de kerk werd geïmporteerd.

Wij willen ook daarvan iets zeggen.

Zoals men weet is in de schone Doleantietijd de oude, Schriftuurlijke wijze van kerkregering weer in het volle licht komen te staan en met vreugde in praktijk gebracht.

We noemen daarvan een paar markante trekken.

¶

Vooreerst werd met alle kracht beleden en vastgehouden dat er in Christus' kerk geen enkele macht mag worden geduld, welke zich boven de kerkeraden verheft: Geen classis, geen synode mag zich stellen tussen Christus en de kerken, welke onze Heiland door zijn, in één kerkeraad verenigde, ambtsdragers wil regeren. De kerkeraden vormen de hoogste macht en het enige bestuur, dat in de kerk mag bestaan. Deze kerkeraden hebben een oorspronkelijke, volledige en duurzame macht. En deze macht hebben de kerkeraden alléén.

„Het Gereformeerde presbyteriale kerkrecht kent geen ander bestuur dan den kerkeraad, en den kerkeraad alleen, omdat alleen de kerkeraad de saamvergadering is van de door Christus ingestelde ambtsdragers. In de plaatselijke kerk zijn dienaren des Woords, ouderlingen en armenverzorger, als van Christuswege met dienende macht bekleede personen; en deze met macht bekleede personen komen in den kerkeraad saam, om gezamenlijk hun macht en dienst uit te oefenen.“

Zoo is dus de kerkeraad inderdaad een bestuur over de plaatselijke kerk; maar een ander of hoger bestuur is er niet⁵⁶⁾.

⁵⁶⁾ De Heraut (Dr A. Kuypers Sr), No. 688, 1-3-1891.

Nu komen de kerken op geregelde tijden door middel van de door haar daartoe gezonden afgevaardigden samen in de kerkelijke vergaderingen, die classen of synoden worden genoemd. Maar deze vergaderingen bezitten geen zier eigen macht. Ze ontvangen alle macht, welke zij bezitten, van de kerkeraden en dan wel in zóver als deze kerkeraden die aan deze vergaderingen willen verlenen. „Bij de Classen en Synoden (berust) slechts een beperkte, bedienende, afgeleide, „lagere“ macht“⁵⁷⁾.

„Als zoodanig — aldus vertolkt de ir H. H. Kuypers eenmaal dit Schriftuurlijke principe van kerkregering — bezit een meerdere vergadering, hetzij een Classis of Synode, hetzij particulier hetzij generaal, geen de minste macht. Alle kerkelijke macht, door Christus aan Zijn kerk geschonken, schuilt uitsluitend en alleen in de plaatselijke Kerk“⁵⁸⁾. „Een zelfstandige, een eigen kerkelijke macht hebben onze meerdere vergaderingen dus niet. Er is in de Kerk geen andere macht dan die Christus heeft geschonken..... De kerkelijke macht berust bij de plaatselijke kerken alléén“⁵⁹⁾.

„Er is boven dezen kerkeraad in de kerk geen enkele hogere macht dan de macht van Christus alleen. De Classis en de Synode staan, om het met Voetius eens zeer scherp uit te drukken, niet boven den kerkeraad, maar beneden hem. Het is niet een opklimmende macht, zoodat de kerkeraad de minste macht heeft, de Classis en de Provinciale Synode een hogere macht en de Generale Synode de hoogste macht. Maar juist omgekeerd een afdalende reeks: de hoogste macht berust bij den kerkeraad, en van den kerkeraad daalt die macht af op de Classis, de Provinciale en de Generale Synode“⁶⁰⁾.

Met grote nauwgezetheid werd deze Schriftuurlijke wijze van kerkregeren door de leiders van de Dole-

⁵⁷⁾ De Rechtsbevoegdheid der plaatselijke kerken, door Dr F. L. Rutgers en Dr A. F. de Savornin Lohman², p. 90.

⁵⁸⁾ De Heraut, No. 2356, 18-3-1923.

⁵⁹⁾ Idem, No. 2357, 25-3-1923.

⁶⁰⁾ Idem, No. 1248, 1-12-1901.

antie in hun kerkelijke besluiten gekerbiedigd en tegen alle aanranding verdedigd.

Als b.v. aan ds Sikkels gevraagd wordt, of het niet goed zou zijn, dat de synode ook bepalingen voor kerkeraden maakte, „b.v. omtrent de trappen van censuur, de verkiezingen van ouderlingen en diaconen, het stemrecht der lidmaten, de benoembaarheid voor eenig kerkelijk ambt, de diakonie, de prediktijden, den beroepsbrief, de boeken enz.“ — dan gaat hij tegen de gedachte aan zo iets heftig te keer. Indien een synode dergelijke bepalingen zou willen maken, zou dat een bewijs zijn dat in die vergadering „het verfoeisel der Roomsche hiërarchie en der synodale hiërarchie“ heerschappij voert. En daar mag een gereformeerde mens niets mee te maken hebben.

En dan volgt deze tirade:

„Laat toch alle gedachte aan een regeerende synode worden losgelaten, want dat is niets anders als..... de paus.“

De kerkeraden regeeren de kerken.....

En de kerkeraden maken nu verder de classen en de synoden. Niet omgekeerd.

Classen en synoden hebben hun bevoegdheid van de kerkeraden. Niet omgekeerd.

En dat wel in gebondenheid aan de kerkenorde, die in art. 84 alle heerschappij over eene kerk aan de andere kerken ontzegt.

Een synode, die dus wetten of regelingen voor kerkeraden of voor tuchtgevallen of voor verkiezingen of voor zondagsviering of voor stemrecht in de kerken vaststelde, nam een onwettig besluit en zette den pauselijke hoed op.

Een synode is slechts een tijdelijke vergadering tot openbaring van het kerkverband, die niet de minste macht over de kerken heeft, maar een samenkomst der kerken is, om de betekenis van het kerkverband voor het heil der kerken en de eere des Heeren te laten gelden en aan de roeping der gezamenlijke kerken naar buiten uiting te geven.

Als de vergadering afgelopen is, dan is er geen synode meer, en dan is er geen classe meer, dan zijn er slechts kerken en in iedere kerk, wanneer de opzieners samenkomen, kerkeraad. En die kerkeraad regeert zelf de ge-

dat de stads-
wijzend tegen-
ad, die al heel
adden gehad,
van de Edelen
die het ver-
lotte werd bij
heid van gods-
toegestaan!
gulheid. Dit
wat Oldenbar-
oerden sprak:
oog over-
rediken.
omt, roept
men het
de luthers
en stvrij-

begin van een
rijd tussen de
ken door heel
I. d. W.

SCHRIFT

of af. Waar-
weerd, dat de
in belang was,
te verwachten
id wat er met
de deur open-
chtigheid, met
de bedrivers
ering, dat dit
ch maar voor
st kwam toch

tig geweest.
hem opgeko-
recht komen?

meer gedrukt.
op mensen te
in. En zo dik-
ed. Dat blijkt
19: Evenwel.
ch!
staan, wie er
velen ook de
erk staan.
lk woord van
id: Er is een

biedigd en te-

it, of het niet
ingen voor
t de trappen
lingen en dia-
benoembaar-
konie, de pre-
enz." — dan
heftig te keer.
gen zou willen
ie vergadering
ie en der sy-
En daar mag
naken hebben.

erende synode
unders als.....

ten.....
der de classen

gdheid van de

e kerkenorde,
ene kerk aan

gelingen voor
oor verkiezin-
emrecht in de
esluit en zette

e vergadering
kerkver-
kerken
and voor het
e laten gelden
ken naar bul-

a n i s e r
is e r g e e n
kerken
samenkomen
rt zelf de ge-

fundament, wat meer is: een vast fundament. En dat fundament staat. Als een rots in de branding.

Er is veel verschil over de vraag, wat precies met dit vaste fundament wordt bedoeld. Velen hebben verklaard: Het is Gods eeuwige verkiezing.

Anderen beweren met klem: Het is Christus, de enige grondslag der zaligheid.

Sommigen hebben gezegd: Het is de kerk. De poorten der hel zullen haar niet overweldigen. Nog weer anderen hebben gedacht aan het Woord, dat stand houdt tot in eeuwigheid. Ik denk, dat deze verlerde verklaringen ons een beetje voorzichtig moeten maken. Het zou kunnen zijn, dat Paulus alleen heeft willen zeggen: Gods werk blijft en houdt stand in eeuwigheid. God is machtiger dan alle duivelen uit de hel en alle dwaalgeesten, die de gemeente verledend. Wat God bouwt kan wel stormen verduren.

Het vaste fundament of stevige gebouw, dat Paulus in de geest ziet, heeft een zegel. We zullen moeten denken aan een inscriptie, een opschrift.

Zoals bouwwerken bij het leggen van de eerste steen nog vaak een opschrift krijgen. Dat moet Timotheus zich maar inprenten tot z'n troost en vermaning: De Here kent de zijnen; en: Een ieder, die de naam des Heren noemt, sta af van ongerechtigheid.

De troost ligt in het ene opschrift: De Here kent die van Hem zijn.

De vermaning in het andere: Wie zijn Naam belijdt, breke met alle ongerechtigheid.

Eerst de troost en bemoediging: De Here kent de zijnen.

De Eigenaar kent zijn eigendom. Wie denkt hier niet aan Joh. 10:14: Ik ben de goede Herder en ik ken de mijnen en word van de mijnen gekend.

Zou de goede Herder, die zijn leven voor zijn schapen gaf hen niet kennen?

En dat kennen moeten we nu weer verstaan in de diepe, rijke zin der Schriften.

We moeten daarbij denken aan de Herder, die voor zijn schapen zorgt.

Die het verloren zoekt, het gebrokene heelt, het zieke verzorgt.

We moeten daarbij denken aan een vader of moeder, die hun kinderen kennen.

Die hen met hun sympathie omringen, met hen meeleven, voor hen bidden, voor hen zorgen. Ze hebben niet maar hun gedachten bij de kinderen, maar ze hebben hart voor hen. Zo denkt de Here maar niet aan de zijnen en weet Hij maar niet alles van hen af, maar Hij heeft hart voor hen, zorgt voor hen, bewaart hen, omringt hen met Zijn goedertierenheid en trouw.

De zijnen. Dat wil hier zeggen: Die echt bij Hem behoren.

Die oprecht in Hem geloven. Die zijn Woord be-

meente Gods naar Gods Woord in gebondenheid aan belijdenis en kerkenorde, maar zonder verdere bepalingen dan die hij zelf moet maken" (21).

Met strenge consequentie werd dit principe van Schriftuurlijke kerkregering overal toegepast.

Ik noem één voorbeeld.

Het betreft de ook thans nog zo actuele kwestie der kerkelijke goederen.

In het voorjaar van 1893 schreef De Wekker, dat de kerken zich nog tot de generale synode van Dordrecht, welke in dat jaar zou gehouden worden, van de gemeenschap der gereformeerde kerken konden losmaken, zó, dat ze daarbij haar kerkelijke goederen behielden. De synode van 1892 had tot vereniging van de afgescheiden en de dolerende gereformeerde kerken besloten. In 1893 zou nu de eerste gewone, generale synode der verenigde kerken worden gehouden. Indien nu de kerken rechtstreeks aan het samenkomen van deze synode zouden hebben meegewerkt, zouden ze metterdaad het nieuwe verband der gereformeerde kerken hebben erkend en daarin definitief opgenomen zijn. Als ze daarna nog met dat kerkverband zouden breken, zou dat haar op het verlies van de goederen der kerk komen te staan.

Maar tegen deze „fopperij van De Wekker" vaart Sikkel dan aldus uit:

„Ten allen tijde toch hebben de kerken, die

21) Idem, No. 794, 10-3-1893. Dr. Kuyper, dit stuk overnemend, schrijft eronder:

„De grondslag is hier volkomen juist en naar waarheid gelegd.

o. Het is zoo verkeerd een classe of synode wel gewichtig te vinden, maar een kerkeraad zoo niet.

Juist omgekeerd, moet elke kerkeraad zich steeds meer doordringen van de diepe waarheid, dat hij de verantwoordelijke macht in de kerk vormt. Dat het van hem zal geëischt worden. En dat niets zijn plichtsverzuim verontschuldigt.

Het synodale stelsel had de synode boven op den berg gezet, en de kerkeraaden tot ontzielden colleges verlaagd, op de dorpen meest niets dan een nasleep van dominee.

Onze Gereformeerde belijdenis moet juist omgekeerd de kerkeraaden weer tot bezielde colleges maken, waarvan het goede uitgaat, en de classen en de synoden moeten teren op hun vrucht".

Ambtelijke vakken

Onderlaast heb ik mijn dominee overlopen. En dat nog wel in dubbele zin. Ge moet weten, dat ik hem spreken moest. Dies begaf ik mij naar de pastorie en belde aan. Zo 's avonds om een uur of half negen. En vroeg of dominee thuis was. „Jawel", was het antwoord van Mevrouw. Die kleeft intussen of zij met mijn bezoek niet eens blij was. Ik deed of ik er niets van merkte. Dominee was thuis. Dat viel tenminste mee. Of — dat was eigenlijk de eerste tegenvaller. Want een dominee — dat is tenminste mijn gedachte — hoort 's avonds in de gemeente te zijn. Ik houd niet van die huiszittende dominees. Die moeten achter de schapen aan.

„Zeker op de studeerkamer?" vroeg ik. „Zal ik maar even doorlopen?"

„Neen, komt U maar binnen, dominee is beneden".

Dát was de tweede tegenvaller. Dominees — zo denk ik er tenminste over — zijn herders en leraars. En als ze niet achter de schapen aan zijn dan horen ze op de studeerkamer.

Nee — dominee zat achter de kachel.

„Zo dominee", zei ik, „aan de studie? U bent zeker verdiept in Smytegelt?"

„Neen, ik lees eens een romannetje".

Nu, dat had ik al lang gezien, dat hij inplaats van een oude schrijver of Schilder's Catechismus wat anders bij de kop had. Zo'n flodderboekje, dat had ik zó wel gezien. „Dominee is niet zo op Smytegelt" had me onlangs nog iemand gezegd. En een ander had, met een betekenisvol knipoogje er aan toegevoegd: „Dat is 't-ie net niet, hij smijt niet met het geld". Hetgeen bleek te kloppen. Want toen dominee me dat flodderromannetje liet zien en ik de opmerking maakte: „De boeken zijn duur tegenwoordig", zei hij: „Cadeau gehad, man. Cadeau gehad van een mijnheer uit Den Haag".

„Dát verandert", zei ik toen, „dat verandert. Ik dacht al: zo met het geld te smijten voor zulke boekjes".

Maar toen vertelde dominee, dat hij in dat boekje aan het studeren was. Ambtelijke vakken. D'r viel — zo raakte hij aan de praat — ook uit zulke boekjes nog wel wat op te steken voor een dominee. Hij be-

waren. Die Hem kennen in al hun wegen. Die al hun zaligheid alleen van Hem verwachten.

Heel precies staat er in onze tekst: Hij heeft de zijnen gekend.

Maar alle mij bekende vertalingen zeggen: Hij kent hen. En die vertaling is goed. Want Paulus wil zeggen: Zo is het door alle eeuwen heen geweest.

God en Jezus Christus, de Zoon van God, hebben altijd de hunnen gekend.

Allen, die oprecht in de Here Jezus geloven en Zijn

gon voor te lezen: „De vrouwen zouden natuurlijk ook met de dominee of, nou ze die niet hadden, met de meester kunnen praten, maar het kwam niet in haar op, zo'n meheer, (want de dominee was ook een mijnheer) precies aan zijn verstand te brengen, wat voor armoede er dikwijls in hun gezinnen was. Als de dominee dankte, dat de moeder gespaard was in de ure des gevaars, dachten ze bij der eigen, dat ze somtijden niet zo tegen een bevalling opzagen als tegen de vraag, hoe je an genogt luren most komme als het kleintje in de nazomer kwam en het niet droogde buiten en je toch kwalijk de dure turf kon verstoek om de luiers droog te krijgen.

En van die dingen had Miet verstand, die wist om zo te zeggen, wat voor hemd ze om der lijf hadde zitten en hoe het beddegoed er voor stong.

De vrouw van Dirk Verheul zal nooit vergete, die keer, dat ze om ende bij sinterklaas eens in de bedstee lag te schreute, omdat Miet net de leste luiers gebruikt had, want het kleintje was zo teer van onderen en maakte zijn eigen geregeld vuil. Toen heeft Miet der angekeke en gezeld:

— Het is bekant Kersemiss en ik dink dat Maria dezelfde zurgen als jij gehad heb, toen de Here Jezus most komme".

„Kijk", zei dominee, „daar zit wel wat in voor een dominee".

Ik vroeg of de studenten in Kampen dat boek soms ook moesten kennen bij Professor Veenhof?

Dat wist dominee niet.

„Maar daar zit wel wat in", zei hij.

„Nou, Mevrouw", zei ik, „dan is dat wat voor het Vrouwencomité, voor de bibliotheek".

„Daar zit wel wat in", zei dominee. „Miet van Dijk van Jo Ypma op het tentamen bij Veenhof.....".

De pijp was me uitgegaan.

„Steek 'ns op", zei dominee.

De sigaar was weer bést.

Dominee had niet met het geld gesméten.

Hij had wáár voor z'n geld gekocht. D. E. C.

Woord bewaren in een eerlijk en oprecht hart mogen er ook nu op rekenen: De Here kent ons.

Hij leeft mee in al onze zorgen, noden, verzoekingen en verdrukkingen.

Ze mogen zeggen:

Gij zult mij leiden door Uw raad.

O God, mijn hell, mijn toeverlaat;

En mij, hiertoe door U bereid,

Opnemen in Uw heerlijkheid.

Zoo is het onder de Gereformeerde kerkenorde" (22).

Een ander wezenskenmerk van de kerkregering, welke dank zij wat de HERE in de dolerantie wrocht, tegen het eind der vorige eeuw opnieuw in de gereformeerde kerk kerkelijke geldigheid ontving, was de strikte en eerlijke onderhouding van art. 31 der Kerkenorde.

In dit artikel werd, zoals bekend is, door de kerken vastgesteld, en zo beloofd, dat hetgeen op een meerdere kerkelijke vergadering door de meeste stemmen wordt goedgevonden door haar „voor vast en bondig" zal worden gehouden. Met deze beperking evenwel, dat wanneer een besluit van zo'n meerdere vergadering naar het oordeel van een mindere vergadering in strijd komt met de Heilige Schrift of de kerkenordening, deze vergadering dat besluit niet zal accepteren en uitvoeren.

Wat dit artikel bedoelt, in welke situatie het voorziet kunnen we het best als volgt tekenen:

Wanneer een meerdere vergadering een besluit neemt, is de regel, dat de mindere vergadering zo'n besluit voor „vast en bondig" houdt".

Dat wil zeggen: ze moet het van harte overnemen en uitvoeren. Ook al vraagt het grote offers en al was het hekmaal niet naar „haar zin".

Natuurlijk doet ze zo iets niet „uit gehoorzaamheid".

Want gehoorzaamheid bestaat er niet, mag er zelfs niet bestaan bij een mindere vergadering ten opzichte van een meerdere!

Moeten lastgevers soms gehoorzaam zijn aan de lasthebbers, d.w.z. aan hen, die hun de beperkte macht welke zij, tijdelijk, uitoefenen, eerst geheel en al hebben toevertrouwd?

Neen, dat de mindere vergaderingen de besluiten van een meerdere accepteren en uitvoeren geschiedt uit trouw aan het gegeven woord: Men heeft immers in de kerkenordening welke men aanvaardde beloofd, dat men de besluiten van een meerdere vergadering voor „vast en bondig" houden zal?

(22) Zuid-Hollandsche Kerkbode, 15 Juli 1893.

Maar dan ook de vermaning, vol diepe ernst: Een ieder, die de naam van Christus noemt, sta af van ongerechtigheid. De naam van Christus noemen is niet maar zo eens zijn naam op de lippen nemen en een vroom praatje houden.

De naam van Christus noemen is: Zijn naam belijden. Op die naam vertrouwen, die naam zo groot, heilig en goed. Zieh voor christen uittegen en zich scharen bij het volk des Heren, over wie Zijn Naam is uitgeroepen.

Wie dat doet — en het is heerlijk dat te doen — moet afstaan van ongerechtigheid. Moet de afstand bewaren van al wat onrecht is, van alles wat niet naar de heilige wil des HEREN is.

Wat Paulus hier bedoelt heeft hij met andere woorden aan de Corinthiërs geschreven: „Trekt niet een ander juk aan met de ongelovigen. Want wat mededeel heeft de gerechtigheid met de ongerechtigheid, en wat gemeenschap heeft het licht met de duisternis? En wat samenstemming heeft Christus met Belial, of wat deel heeft de gelovige met de ongelovige? Of wat samenvoeging heeft de Tempel Gods met de afgoden? Want gij zijt de tempel van de levende God, gelijkwerijs God gezegd heeft: Ik zal in hen wonen en Ik zal onder hen wandelen, en Ik zal hun God zijn en zij zullen Mij een volk zijn.

Daarom gaat uit het midden van hen en scheidt u af, zegt de Here, en raakt niet aan hetgeen onrein is en Ik zal ulieden sannemen.

En Ik zal u tot een Vader zijn en gij zult Mij tot

zonen en dochteren zijn, zegt de Here, de Almachtige" (2 Cor. 6: 14—18).

Ik denk, dat dit wel echt een woord is voor deze tijd. Als we aanzien wat voor ogen is dan zou de moed ons ontzinken.

Wat zijn er een gedoopten, die de wereld lief krijgen. Wat is er bij velen, die de naam des Heren noemen, een meedoen met allerlei ongerechtigheid. Wat is er een Woordverlaten en afval van het geloof.

Wat ook een wrijving en twisting nog onder mensen, die de Here vrezen.

Die althans de naam van Christus noemen.

En toch, en toch: De Here kent de zijnen.

Hij zorgt voor zijn schapen, die naar zijn stem horen.

Hij zal hen niet begeven noch verlaten. Dat heeft Hij nooit gedaan en zal Hij nooit doen. In der eeuwigheid niet.

Maar dan ook de vermaning: Rechtvaardigen, staat af van ongerechtigheid.

We kunnen onmogelijk getroost zijn als we naar dit woord niet luisteren en naar deze vermaning niet doen! Door heel de Schrift heen zijn belofte en eis, troost en vermaning, vertrouwen op de HERE en de vrede, des HEREN aan elkaar verbonden. En wat God samengevoegd heeft scheidt geen mens.

Het kennen is wederkerig. De Heren kent de zijnen. Maar de zijnen kennen de Here in al hun wegen. Maar de werkers der ongerechtigheid kent de Here niet!

H. J. J.

Hoogleraren ter Synode (V)

Nu ons op één na laatste woord.

We menen, dat men in bepaalde toekomstige situaties op goede gronden zal kunnen zeggen: geen hoogleraren ter synode. Greijdanus was er ook niet voor. En als U 't mij vraagt: er zijn er wel meer, die liever thuis boekopie creëren op hun kamer, dan een reeks van weken dag-in-dag-uit te vergaderen. Als dezulken niet geloofden, dat het meevergaderen in bepaalde situaties zijn nut had (ook voor hen zelf, dat worde niet verdonkeremaand), dan bleven ze fijn op hun kamer; 't gezelligste plekje, voor sommigen, dat permanent zich opendoet, en (zoals eens ds Laman tegen dr B. Wielenga opmerkte): elks centrum van cultuurleven. Een goed vriend, die wel eens zijn licht opstak ter Kamper synode, zei, goed waarnemer blijkbaar: die proffen zitten er toch maar wát graag! Hij had goed gezien: je voelt je weer thuis; je bent blij, dat je het verschil ziet tussen eertijds en thans; je staat herhaaldelijk geïnteresseerd toe te zien, soms bij de verkondiging van iets, dat je vreemd in de oren klinkt, soms, en vaker b.v., om wat jonge mannen, die hebben leren meelevens, in zo'n synode kunnen praesteren, terwijl ze, als er geen vrijmaking gekomen

was, geen schaduw van een kans zouden gehad hebben te worden gestuurd naar zo'n mythisch glorieoed als voor velen een ge-ne-ra-le-synode is. Je dringt in kwesties in, die voor een deel nog nooit je aandacht hadden, en je ziet soms een hense kwastie opbloeien; hetgeen altijd mooi is, onverschillig of je dogmenhistorische verbanden nasuffelt, dan wel actuele vragen van de dag, vragen van je eigen kerk, en dan in die mysterieuze prikkeling van een behandeling, waarvan je weet: dit is nu de één dhandeling. Je zou wel een verklede wereldling moeten wezen, om, als je eenmaal op een synode zit, niet vaak fijne momenten te hebben. Sommige penvoerders (uit andere kerken), die nu ineens K. S. de moeite waard vinden, om te citeren, nu hij heeft laten merken, dat hij niet alles voor zijn rekening neemt, wat zo al op een synode gezegd wordt (stel je ook eens voor, dat hij zo'n mummie geworden was....), ze mogen óók dit wel eens citeren; misschien gaan ze dan eens zaken behandelen, met argumenten erbij, en de stukken op tafel.

Dit alles neemt echter niet weg: ook het mooiste verblijf in een prettige omgeving kan moeten wijken

voor ander, nog meer vruchtdragend werk. En zo herhaal ik: men kan te zijner tijd op goede gronden in bepaalde situaties betogen: laat de professoren rustig aan hun schrijftafel zitten; ze hebben toch al werk genoeg, en afgevaardigd zijn ze niet; ze zijn nu eenmaal geen „gewoon“ dienaar des Woords meer.

Er kunnen echter adviezen zijn, die tot hetzelfde resultaat komen, doch uit een minder zuivere bron.

En, want „bronnenstudie“ blijft in deze zin gevaarlijk — en, afgezien daarvan, er kunnen tijden zijn, waarin men alle hens aan dek roept, en, geplaatst voor een laatste beslissing, alle hulp graag verlangt, die binnen bereik ligt.

Zó'n tijd beleven we tegenwoordig, geloof ik.

Het past me niet, om in bijzonderheden te treden; maar ik mag wel verklaren, te geloven, dat de aanwezigheid van professoren hun de gelegenheid geven heeft, hetzij om hoognodige en weldadige twijfel wakker te roepen aangaande de juistheid van voorstellen, die anders een flinke kans zouden hebben gehad, aangenomen te worden; hetzij om een betere weg te helpen wijzen; hetzij om aan begrijpelijke en goede „ijver“ het door Paulus daarvoor begeerde begeleidende van „verstand“ te helpen geven („een ijver, niet zonder verstand“). Ik zeg erbij, dat, peil ik de sfeer goed, aan het eind van de zittingen er niemand was, die niet in volle vrede ook van de hoogleraren gescheiden is, d.w.z. niemand, die het gevoel had: wat hebben die mensen ons toch lelijk opgehouden, of wat hebben ze onze vrijheid betwist, of: wat hebben ze nou eigenlijk hier uitgevoerd? Je kent en vindt hun sporen niet meer.

Zeg nu niet, beste mensen: wat zijn die heren daar in Kampen toch onnozel-naïef-hoogmoedig; te menen, dat ze het beter weten, dan een uitgebreid stel dommees en ouderlingen bij elkaar.

Want dát staat hier niet. Als je begint, sta je tegenover vrijwel de meeste kwesties even „groen“ als iedereen. En hebben we zoëven al niet erkend: er is bij velen een bekwaamheid aan de dag getreden, die soms verbluft? O neen, de huidige generale kerkdienaren in Kampen denken niet, dat ze 't zo best weten. Misschien is het dat juist: zij hebben zoveel kanten aan een zaak moeten leren zien, dat hun „verdiensite“, als ze die hebben, (verdiensite is hier: nuttigheid) juist hierin ligt, dat ze — hoewel in grote lijnen verzekerd — in bepaalde complicaties kunnen zeggen: we weten 't nog niet zo dadelijk, wij zijn niet zo gauw klaar. Dan komt er dus een remmingsdienst; die is ook in 1951 geleverd, en — was nodig.

Neen, wij zeggen niet: hoogleraren zijn ex officio knappe mensen; en we zeggen zo iets helemaal niet in betrekking tot de eigenlijke synodezaken als zodanig. Menig dominee is daar gauwer in gewerkt, dan een hoogleraar, die Voetius of Hyperius of Deiss-

Nu moet dat voor „vast en bondig“ houden een geloofsdaad zijn.

Men moet het dus met open ogen doen.

En daarom moet een door een meerdere vergadering genomen besluit getoetst worden door de mindere vergadering wie het geldt en daarna en zo moet zo'n mindere vergadering het voor eigen verantwoordelijkheid nemen en uitvoeren.

Het kan evenwel voorkomen, dat een mindere vergadering, b.v. een kerkeraad, na ernstig onderzoek tot de overtuiging komt, dat een besluit van een meerdere vergadering niet overeenkomt met Gods Woord of met een of meer bepalingen van de kerkenorde. In dat geval mag, of liever: moet zo'n kerkeraad weigeren het gevallen besluit te aanvaarden en uit te voeren.

Natuurlijk mag zo iets slechts met de grootste ernst, dat wil zeggen: na grondige studie dan en alleen in de uiterste noodzaak geschieden.

En een kerkeraad, welke meent een besluit van een meerdere vergadering te verwerpen moet zich onmiddellijk met een gefundeerd bezwaarschrift tot de betrokken meerdere vergadering wenden.

Maar dit neemt niet weg, dat een kerkeraad in zo'n situatie het in geding zijnde besluit niet behoeft uit te voeren!

Zo hebben de kerken afgesproken blijkens haar kerkenorde.

En zo hebben de gereformeerde kerken het vele jaren lang gezien en in praktijk gebracht.

Laat ik bij alle bewijzen welke daarvoor vroeger reeds werden aangevoerd alleen nog dit duidelijke woord van Sikkel aanhalen.

De kerken — zo schreef hij — verbinden zich slechts „tot nakoming van de beslissingen van de synode onder voorbehoud, dat die beslissingen met de kerkenorde in overeenstemming zullen zijn. Zie Art. 31.

Daardoor hebben de kerken zich het volle recht behouden, gelijk zij trouwens voor den Heere verplicht zijn, om hare eigene rechten tegenover het kerkverband te handhaven.

Betreft eenig besluit eener synode een zaak, die niet van hare competentie is, maar volgens accoord der kerkenorde of uit den aard der zaak van de com-

petentie eener classe of kerk, dan staat het aan de kerken de geldigheid van zulk een besluit al of niet te erkennen. En zij mogen zich ook in dezen niet door toegevendheid, maar enkel door wat recht en goed voor den Heere laten leiden.

Verwerping van eene beslissing, die buiten het recht der kerken gaat, is geen revolutie. Wij hebben in de synode geen kerkelijke overheid; — we denken daar immers niet aan! Maar de synode is een vergadering van kerken, die geen heerschappij over elkaar uitoefenen. Zie Art. 84.

De band der kerken is niet een opperhoofd, maar enkel overeenstemming. Waar die overeenstemming ophoudt, daar houdt de band op. Met dien verstande, dat men in middelmatige dingen verschil zal vragen, of zich naar het gevoel der meesten schikken zal.

Maar dan altijd in zulk eene vergadering van kerken, waarin een zaak naar de kerkenorde behoort beslist te worden" (4).

En hoe ernstig Sikkel deze kerkelijke regel opnam en daarna leefde, blijkt wel uit het feit, dat hij na de synode van 1905, waarop art. 36 van de Geloofbelijdenis werd gewijzigd, publiek verklaarde, dat hij die wijziging verwierp en zich aan het onveranderde artikel houden zou.

Hij verklaarde toen, dat, totdat de Gereformeerde kerken in haar generale synode art. 36 en wat daarmee samenhangt op betere wijze dan geschied was, zouden behandelen, hij de wijziging zou verwerpen.

„Tot zolang zullen wij door de banden van ons hart onze aloude Belijdenis bewaren, gelijk wij haar ontvingen, en niet gelijk de Synode van Utrecht haar maakte.

Voor ons is de historische Nederlandsche Belijdenis nog dezelfde gebleven, omdat haar geen recht gedaan is, gelijk aan de Belijdenis der Gemeente van onzen Heere Jezus Christus toekomt. Dit recht doen komt pas, indien de Gemeente des Heeren welbewust de roeping der Overheid als Gods dienseresse tegenover het Rijk van den Antichrist weet te belijden.

(4) Idem, 28 Oct. 1893.

Hoe het dan nu kerkelijk moet?

Of de Kerken, die nu in de war gewerkt zijn, moeten of zullen uitstooten (!!!) degenen, die de beslissing der Synode van Utrecht niet mede voor hun rekening kunnen en willen nemen?

Wij gelooven dit niet.

Maar we moeten het afwachten.

De Heere regeert" (5).

„Om het gewicht der zaak“ — zo schreef Sikkel onder het artikel, „wordt dit stuk door den schrijver ondertekend“.

Aldus hanteerde ds Sikkel art. 31.

En in die tijd dacht niemand er aan hem dit recht te betwisten.

We wijzen tenslotte nog op één kenmerk van de gereformeerde kerkregoring.

Het betreft de schorsing of afzetting van ambtsdragers.

De Kerkenorde is ten aanzien van deze kwestie zeer duidelijk.

We lezen immers in art. 79 het volgende: „Wanneer Dienaars des Goddelijken Woords, Ouderlingen of Diakenen eene openbare grove zonde bedrijven, die der Kerk schandelijk, of ook bij de Overheid strafwaardig is, zullen wel de Ouderlingen en Diakenen terstond door voorgaand oordeel des Kerkeraads derzelver en der naastgelegen gemeente in hunnen dienst geschorst of daarvan afgezet worden, maar de Dienaren alleen geschorst worden. Of deze geheel van den dienst af te zetten zijn, zal aan het oordeel der Classe staan, met advies van de in Art. 11 genoemde Deputaten der Particuliere Synode“.

Uit dit artikel blijkt overduidelijk, dat het recht tot deze tuchtoefening in éénster en laatste instantie aan de kerkeraad toekomt.

Het is immers de kerkeraad, en die kerkeraad alleen, welke het initiatief neemt tot een tuchtoefening als waarvan in art. 79 sprake is.

Het is ook de kerkeraad, welke, al naar gelang dat voorgeschreven is, de kerkeraad van de naastgelegen gemeente, of de classe, oproept om in deze verder met hem te handelen.

(5) Hollandia, 30 Sept. 1905.